

נאה דורש

פנינים ממיטב המגידים בהוצאת "יפה נוף"

כחו של רצון

וידבר ה' אל משה לאמר. דבר אל אהרן ואמר אליו בהעלתה את הנרות (ה, א-ב)

מכח הרצון יוצר הקב"ה דינים חדשים

בתחלת הפרשה עוסקת התורה בענין הדלקת המנורה. רש"י התקשה: לכאורה מקומה של פרשה זו הוא בפרשת נשא, יחד עם תאור הקמת המשכן. מפני מה אחרה התורה לכתבה אחר קרבנות הנשיאים? רש"י תרץ וכתב: "למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים? לפי שבשראה אהרן חנכת הנשיאים, חלשה דעתו, שלא היה עמהם בחנכה, לא הוא ולא שבטו. אמר לו הקדוש ברוך הוא: חייך, שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומיטיב את הנרות". באורו, שמשום שאהרן השתוקק לטל חלק בחנכת המזבח, נתן לו הקב"ה מתנה. על דרך כלל רק הסבת הנרות מזריכה כהן, ואלו הדלקת הנר כשרה גם בנזיר כמבאר בגמרא (יומא כד ע"ב), ולאחר הכהן נתנה גם הדלקת הנרות, שרק הוא יוכל להדליקם.

מדברי חז"ל אלו לומדים יסוד גדול - שלרצון של האדם יש כח לפעל. לכן למרות שעל פי שורת הדין הדלקת הנרות יכולה להעשות על ידי זר, משום שאהרן השתוקק ורצה לזכות ולטל חלק בחנכת המשכן, השתנה הדין כלפיו והדלקת הנרות נתנה לו. יסוד זה אנו מוצאים גם בהמשך הפרשה, בענין פסח שני. האנשים שהיו טמאים התלוננו, מדוע הם אינם זוכים להקריב את הפסח. למרות ששעננתם לא כל כך נכונה, שהרי תשובתם בפיהם, שאינם יכולים להקריב קרבן פסח בגלל טמאתם, בכל זאת, משום שהם רצו בכל מאודם לזכות להקריב קרבן פסח, נתן הקב"ה בזכותם את מצות פסח שני.

והקב"ה מביא שלוחים לקים את רצון האדם %ישנו ספור נפלא, ממנו נתן ללמד שלא רק שהקב"ה בעצמו מסייע לאדם לקים את רצונו, אלא מוסיף ומביא לו שלוחים שיסייעו בידו. את הספור הבא ספר ה"חוזה מלובלין" וצ"ל לנכדו, שכתב אותו בספר "תהלה למשה":

בעל ה"ישמח משה" היה תלמיד חכם מגדולי הדור, חברו של החתם סופר. אף שהוא לא נמנה על עדת החסידים, חתנו - בעל ה"אריה דבי עילאי" - היה מגדולי חסידיו החוזה מלובלין. נסה החתן לשכנע את חמיו לבוא עמו לחוזה מלובלין, אולם ה"ישמח משה" השתמש בתואנה שלא חסר לו מאומה, ובשביל מה לו לנסע. טען לו החתן: "האם אתה משלם?" השיב לו חותנו שנדאי שאינו משלם. חזר החתן וטען בפניו: "בא עמי לחוזה מלובלין, אפשר שהוא יוכל לעשותך למשלם". השתכנע ה"ישמח משה", ונסע עם חתנו לחוזה מלובלין.

בהגיעם לשם, התפעל ה"ישמח משה" מהתפלות, מההשגות ומהחבורה הקדושה שהיתה שם. היו שם ארבע מאות חסידים לובשי לבן שעבדו את ה' בדבקות. הוא הקסים מהמקום. אולם כששב לעירו, החליט שאינו חוזר לשם. טעמו היה, שמקום שלא מקפידים בו על הנהגה שכתובה בשלחן ערוך, אינו בשבילו. שהרי השלחן ערוך (ארח חיים א, א): "ראוי לכל ירא שמים מצר ודואג על חרבן בית המקדש". אף שאין זו הלכה גמורה אלא רק "ראוי", בכל זאת זו הנהגה ראויה שמופיעה בשלחן ערוך, שראוי להצטער על החרבן. ואלו מלובלין כלל לא ראה שמצטערים על החרבן, אלא רק שמחים.

ענין זה של אבילות על חרבן בית המקדש והצפייה לגאולה, היה בנפשו של ה"ישמח משה". עד כדי כך, שלפני פטירתו הוא אמר לקב"ה: "רבונו של עולם, אתה יכול להעיד עלי, שאלו הייתי יודע שהמשיח לא יגיע בימי חיותי, לא הייתי מצליח

להחזיק מעמד. רק המחשבה שהנה עוד זמן מועט והוא יגיע, רק זה נתן לי כח להמשיך ולחיות". עוד מספר עליו, שבכל לילה היה מניח סמוך למסתו את בגדי החג שלו, כדי שאם יעירו אותו לפתע ויבשרו לו שהמשיח בא, יהיה מוכן לרוץ לקראתו.

על כל פנים, בגלל החסרון הזה שמצא בלובלין, הוא לא הסכים לשוב לשם. אף בכל זאת הוא התגעגע לשם. הוא התחבט בדבר והחליט שישע לשם עוד פעם אחת. נמוקו היה, שחז"ל (מכות י ע"ב) אמרו: "בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו". הוא דקדק, שאם הכונה היא שהקב"ה יסייע בעדו, צריך היה לומר: "בדרך שאדם רוצה לילך מוליך אותו". מהו שכתוב "מוליכין" בלשון רבים? אלא, שאם אדם הולך בדרך מסימת, הקב"ה שולח שליחים שיסייעו בעדו. על כן החליט שהוא יסע ללובלין. אם רצון הקב"ה שהוא ישאר שם, הוא ישלח שלוחים שיביאו לו את הקשיה שיש לו עליהם.

בהגיעו ללובלין קבל אותו ה"חוזה מלובלין" בשמחה רבה. כשהתיישבו, התחיל החוזה לדבר עמו, וכך אמר: יודע אני שלך משה יש קשיה. בשלחן ערוך נאמר שראוי לכל ירא שמים שיהיה מצר ודואג על החרבן, ואלו בלובלין הוא לא רואה שדואגים על החרבן.

המשיך החוזה ואמר לו: אמר לך משל ששמעתי מהרב' שלי, רבי שמעלקא מניקלשבורג. מעשה בסוחר שהיה עשיר גדול, אף גם פסח מאד. מרב פקוחותו וחכמתו לא מצא ידיד או חבר שיוכל לחלק עמו את ההשגות ואת החכמה שלו. יום אחד באה שמעה לאזניו שהמלך במדינה הסמוכה הוא פסח עצום. עלתה בלבו מחשבה שמא אותו מלך יוכל לשמש לו כחבר.

הלך למדינה הסמוכה כשבכיסו תכריך שטרות, שחד את מי שצריך וקבל פגישה אצל המלך. ואכן השמועה התבררה כנכונה, המלך ירד לעמק מחשבתו, וכן הוא התבשם מחכמתו של המלך. והשיחה ביניהם הלכה והתארכה, עד שבסיומה הם קבעו להמשיך בשיחתם למחרת. כך עבר עליהם שבוע שלם שבו הם יושבו ודברו, ואותו סוחר הרגיש סוף סוף שהוא נושם אויר פסגות.

בסוף השבוע אמר המלך לאותו סוחר, שלמרות שהוא נהנה מאד משיחתם, אבל בכל זאת יש לו מדינה לנהל. הוא בטוח שגם לסוחר יש ענייני מסחר שעליו לטפל בהם. לכן הוא מציע שהסוחר יחזר למקומו, והם יקבעו ביניהם שבועוד חצי שנה יפנה המלך מזמנו שלשה ימים כדי לשבת ולשוחח שוב.

הסוחר שב לעירו. במשך כל החצי שנה מה שהחזיק אותו היתה הדיעה, שעומד הוא שוב להפגש עם המלך למשך שלשה ימים. אכן הם חזרו ונפגשו, ובסוף פגישתם סכמו שזו תהיה ההתנהלות הקבועה: אחת לחצי שנה הם יפגשו לכמה ימים. כך התנהלו העניינים במשך כמה שנים.

יום אחד נרעדו אמות הספים - במדינת אותו מלך פרצה הפיכה. המורדים עלו אל עיר המלוכה וצרו על הארמון. התפרסמו שמועות שונות בענין גורלו של המלך. הסוחר, בשמעו את הבשורה הצטער מאד, אף לא היה בידו לעשות מאומה. לאחר כמה חדשים, בשעת לילה, שומע הסוחר דפיקות בדלת. כשפתח אותה נדהם לראות את המלך עומד מולו, כשכלו מזנח ומאבק.

לאחר שנתן למלך להתרחץ ולהסתדר, הם יושבו לשיחת רעים. המלך ספר לו שעוד בשיבתו על כסא ממלכתו הוא לקח בחשבון אפשרות של מרד, וארגן לעצמו מנהרת מלוט מהארמון והניח שם סכום גדול של כסף. בשעה שהמורדים צרו על הארמון, הוא חמק דרך המנהרה כשבדיו אפשרות כלכלית להתארגן מחדש ולמגר את המרד. שאלתו היתה, האם במשך התקופה

הקרובה, עד שיצליח להתארגן, הוא יוכל לשהות בבית ידו הסוחר ולהשתמש בו כמטה בו ירכו את כחו. כמובן, הסוחר הסכים לכך.

כאן שאל החוזה מלובלין את ה"שם משה": באותו זמן שהמלך בביתו, אותו סוחר עצוב או שמח? ובכן, מצד אחד הוא עצוב על כך שידיד נפשו הדח מממלכתו והוא נמצא בגלות מחוץ לארמונו. מצד שני הוא שמח על כך שזוכה לארח את המלך בביתו, והוא קרוב אליו בלי הגבלה.

המשיך החוזה מלובלין ואמר: דע לך, בכל לילה כשאני עושה תפון חצות, מצד אחד אני עצוב על חרבנו של בית המקדש, אבל מצד שני, מאז החרבן הקב"ה גלה מביתו. היכן הוא נמצא אם לא בבית המדרש ובביתנו אנו? בגלל זה מתמלא לבי בשמחה עצומה.

סים החוזה מלובלין את דבריו: מדוע אני מספר לך את כל זה, והרי אין דרכי לערב אחרים ברגשותי? שיש ביני לבין הקב"ה? אלא שאמרנו חז"ל: "הבא לטהר מסייעין אותו" בלשון רבים. לפי שהקב"ה שולח שליחים לסייע לו. הואיל ויש לך קשיא, מצאתי לנכון לישב לך אותה.

מהספור הנפלא הזה למדנו, שכשיש לאדם רצון, לא זו בלבד שהקב"ה מסייע בעדו, הוא אף מוסיף ושולח לו שליחים ומסייעים באותה דרך שהוא רוצה.

והרחב פיה - לשאל ממני כל תאות לבך

%אמרנו חז"ל (בבא מציעא נט ע"א): "מיום שנחרב בית המקדש ננעלו שערי תפלה". אמר על כך רבי ישראל סלנטר זצ"ל, שכל זה לגבי בקשה על גשמיות, אולם בבקשה על רוחניות - גם בזמן הזה התפלה נענית.

הדברים מפרשים בספר חסידים (סימן קלא): "אם שואל אדם דבר שהוא שבח לבוראו, כגון על למוד תורה או דבר אחר מחפצי שמים, ושופה את נפשו עליו - הקדוש ברוך הוא שומע תפלתו, אף על פי שאין בידו מעשים טובים".

למעשה הדברים מבארים בגמרא (ברכות נ ע"א), המבארת את הפסוק בתהלים (פא, יא): "הרחב פיה ואמלאהו" - הקב"ה נותן לאדם ככל שיחפץ. כיון שעוסק הוא בדברי תורה, שבהם אין הגבלה ולעולם הקב"ה נותן לאדם כפי בקשתו.

יותר מכך מצינו בדברי רש"י על הפסוק (תהלים שם): "אנכי ה' אלוקיך המעלה מארץ מצרים הרחב פיה ואמלאהו". הוא כתב "הרחב פיה - לשאל ממני כל תאות לבך. ואמלאהו - ככל אשר תשאל אמלא"

(רבי שלום מאיר ולך שליט"א - דורש טוב)

@הכונה הנסתרת בבכיה

#וישמע משה את קולם בכה למשפחתיו (יא, י)

%מפרש רש"י: "על עסקי משפחות, על עריות הנאסרות להם". נשאלת השאלה: היכן הם דברו על עסקי עריות? הרי כל הצעקה והתלונה שלהם היתה על הבצלים והשומים!

אומר הספר "מסלות חיים": מכאן רואים יסוד גדול: לפעמים אדם בוכה וצועק על דבר אחד, אבל באמת הוא מתכוון לדבר אחר לגמרי.

מספרים שפעם ראו בהלויה שנערכה בחוץ לארץ אדם הממרר בבכי. נגשו ושאלוהו: "האם הנפטר הוא אביך?"

"לא"

"דוד?"

"לא!"

"משפחה?"

"לא!"

"חבר טוב?"

"לא!"

"אז למה אתה בוכה?"

"אני משלח מארץ ישראל, אני מסתובב פה במשך חצי שנה וכבר אספתי חמשים אלף דולר, והלילה גנבו לי אותם. אני נורא רוצה לבכות, אבל לעמד כך באמצע הרחוב ולבכות? לכן באתי להלויה. פה אפשר לבכות!"

בני ישראל בכו על עסקי עריות שנאסרו, אף כיון שלא היה נעים לבכות על זה, תלו את הבכיה בבצלים בדיגים ובשומים יש בכך נפקא מנה גדולה: לפעמים אדם נכנס לבית כנסת ומתחיל לצעק על הגבאי: "למה הדלקת את המזגן?" או

"למה לא הדלקת אותו?" הגבאי לא מבין מה אותו אדם רוצה ממנו, אף באמת הוא לא מתכוון אליו. הוא עצבני מחמת סבה אחרת, והגבאי הוא ה'קרוב' שעליו הוא מוציא את כעסו.

כך גם בבית פנימה. לפעמים בן הזוג מדבר בכעס ובעצבים, ואי אפשר להבין מדוע זה כך. במקרה אחר, מצפים שכן הזוג יאמר מלה טובה, ולבסוף לא רק שהוא לא אומר זאת, אלא הוא עוד אומר מלים קשות ופוגעות. במקום לכעס על כך, יש להבין שהדבר נובע מכך שכן הזוג חש שבבית הוא יכול לנהוג בסביעות, ללא כל מסכות והעמדת פנים. כיון שהוא עצבני בעקבות מארע אחר, הוא פורק את תסכולו בבית.

אם מבינים זאת ומכילים אותו, אפשר למנע מריבה גדולה, והשלום והשלום מוסיפים לשרר בכל מצב.

(רבי שלמה לונגשיין שליט"א - נאה דורש)

השליחות האמתית של השדר

היד ה' תקצר (יא, כג)

בספר "תפארת ישראל" מובא מעשה בשדר אחד, שנשלח משכניה לחוץ לארץ כדי לאסוף כסף לפרנסת חבירות החסידים שחיו בדחקות ובעני. השדר נסע מעיר לעיר, אף לא ראה ברכה בעמלו. באחת מערי איטליה פגש השדר את רבנו החיד"א.

החיד"א הכיר היטב את מצב העני בארץ ישראל, שהוא גובל ממש בפקוק נפש. הוא נתן לשדר עצה להצליח בשליחותו: "בוינה שבאוסטריה מתקיימת הגרלת פיס גדולה מאד. לי יש מסורה מחכמי ספרד איך לעשות 'שאלת חלום'. אף על פי שאסור להשתמש בשמות, מתר לעשות שאלת חלום עבור עניי ארץ ישראל המתסורים בייסורי הרעב. אם כן, מניע אני לך לעשות שאלת חלום, ולשאל בחלום איזה מספר של הפיס יזכה בסכום הגדול. בסכום הכסף שתקבל יוכלה להיות ישועה גדולה לעניי ארץ הקדש".

השליח עשה שאלת חלום, וגלו לו משמים את המספר הזוכה בגורל הבא. בקומו בבקר זכר השדר בברור את כל המספרים, מלבד הספרה האחרונה. נראה היה לו שזו היתה הספרה שש, אבל ספק קל התעורר אצלו, שאולי מדבר בספרה תשע.

מה עשה?

מאחר וגזבר נאמן היה, ואסור היה לו להשתמש סתם בכספי הצדקה, ומאחר והיה בטוח כמעט לחלוטין שהמספר הנכון הוא שש, הוא קנה רק כרטיס אחד, וכתב את הספרה שש בסוף.

לצערו הגדול, זכה בפיס המספר עם תשע בסוף, ולא עם שש.

בבואו לארץ ישראל חזר השליח אל המשלח, ושטח לפני הממנה, רבי אברהם שמו, את פנקס ההוצאות וההכנסות. כשראה רבי אברהם סכום כסף שיצא עבור קניית כרטיס הגרלה, הוא שאל את השדר לפרש הענין.

השדר ספר לו על שאלת החלום, ועל המספר שלא היה בטוח בו. אמר לו רבי אברהם: "בשום אופן לא היתה לך רשות להוציא סכום זה מקופת הצדקה. אתה לבדך תשא בהוצאה זו. וכי לא ידעת כי יד ה' לא תקצר? הקב"ה זן ומפרנס לכל, אלא שאינו רוצה שהישוב בסבריה יוכל להתקיים בכחות עצמו, כדי לזכות את יושבי חוץ לארץ בחלק בקדשת ארץ ישראל. אתה היית שליח להביא ליהודי סבריה את מעותיהם של בני חו"ל, כדי לזכות את בני חו"ל. אם אנשים לא נתנו לך מעות, כלום התמנית "לעזר" לקב"ה, ולחפש עבורו עצות, כפיכחול, איך להביא כסף על ידי פיס ושאלת חלום? הרבה דרכים למקום, ולא היתה לך זכות להוציא כספים על כרטיס ההגרלה. אדרבה, אלו היית זוכה בפיס ובא בשפע רב לארץ ישראל, היה העקר חסר מן הספר, כי העקר הוא לזכות את תושבי חו"ל, שיהיה להם חלק בישוב ארץ ישראל, כמבאר ב"אבני נזר" שעל ידי זה מקיימים מצות ישוב ארץ ישראל".

(רבי מנשה ישראל רייזמן שליט"א - נאה דורש)